

Всі зазначені чинники тісно пов'язані між собою. Жоден не повинен залишитися неврахованим, оскільки багато з них мають одночасний вплив на декілька складників, і, залишивши його поза увагою, неможливо отримати бажаного результату діяльності підприємства зв'язку.

В умовах функціонування ринкової економіки України механізм розподілу прибутку має велике значення, адже у ньому відображається ефективність господарської діяльності, від нього залежить дієвість господарської самостійності й самофінансування підприємств. Від удосконалення форм і методів розподілу прибутку залежить зацікавленість підприємств та окремих працівників у постійному підвищенні ефективності діяльності та поліпшенні кінцевих фінансових результатів.

Висновки. Таким чином, основними шляхами поліпшення цільової структури використання прибутку підприємства зв'язку є:

- визначення пріоритетного напрямку використання прибутку – капіталізації коштів, що зумовить подальший розвиток підприємства та поліпшення фінансових результатів від його діяльності;
- оптимізація розміру коштів, спрямованих на фонд споживання, зокрема грошових коштів, призначених для матеріального заохочення працівників, що сприятиме підвищенню продуктивності праці і, як наслідок, – розміру прибутку в майбутні

періоди, а також соціального розвитку підприємства;

- розрахунок оптимального розміру резервного фонду та скерування коштів на його збільшення;
- оптимізація коштів, що спрямовуються в інші цільові фонди та на інші цілі;
- складання детального плану використання та розподілу прибутку підприємства з визначеними датами та конкретним кошторисом;
- проведення чіткого контролю над виконанням поставлених завдань у плані використання та розподілу прибутку;
- проведення аналізу динаміки та сум отриманих прибутків у базовому періоді, виявлення резервів, що сприятимуть максимізації прибутку, а також планування формування, розподілу та використання прибутку на наступні періоди.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И.А. Управление прибылью. К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. 752 с.
2. Данилов О.Д., Паєнко Т.В. Финансы предприятий в вопросах и ответах. К.: КНТ, 2009. 272 с.
3. Поддєрогін А.М. Финансы предприятий. К.: КНЕУ, 2011. 460 с.
4. Кудряшов В.П. Финансы. Херсон: Олді-плюс, 2006. 352 с.
5. Кучеренко І. Формування показника чистого прибутку у Звіті про фінансові результати. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 4. С. 172–176.

УДК 330.341

Фарат О.В.

кандидат економічних наук,

*доцент кафедри підприємництва та екологічної експертизи товарів
Національного університету «Львівська політехніка»*

ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ КЛАСТЕРІВ

У статті виявлено можливі механізми системного державного стимулювання організації та розвитку кластерної парадигми та побудовано систему організаційних заходів щодо забезпечення розвитку інноваційних кластерів. Досліджено особливості функціонування кластерів як засобу інноваційно орієнтованої реструктуризації національної економіки. Надано рекомендації щодо реалізації цілісної системи заходів, що дають змогу сформувати сприятливе економічне та правове поле для розвитку кластерів з урахуванням відповідної галузевої та регіональної специфіки.

Ключові слова: інноваційний кластер, система організаційних заходів, державно-приватне партнерство.

Фарат А.В. ПОСТРОЕНИЕ СИСТЕМЫ ОРГАНИЗАЦИОННЫХ МЕРОПРИЯТИЙ ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ КЛАСТЕРОВ

В статье выявлены возможные механизмы системного государственного стимулирования организации и развития кластерной парадигмы и построена система организационных мер по обеспечению развития инновационных кластеров. Исследованы особенности функционирования кластеров как средства инновационно ориентированной реструктуризации национальной экономики. Даны рекомендации по реализации целостной системы мер, которые позволят сформировать благоприятное экономическое и правовое поле для развития кластеров с учетом соответствующей отраслевой и региональной специфики.

Ключевые слова: инновационный кластер, система организационных мероприятий, государственно-частное партнерство.

Farat O.V. BUILDING SYSTEMS OF ORGANIZATIONAL MEASURES TO PROVIDE INNOVATION CLUSTERS DEVELOPMENT

The development and implementation of structured, functionally coordinated mechanisms for the organization and development of clusters of enterprises should be considered as one of the ways of increasing competitiveness of the national economy. The features of functioning of clusters as a means of innovation-oriented restructuring of the national economy are investigated. The recommendations for implementing a coherent system of measures that will create a favourable economic and legal framework for the development of clusters, taking into account relevant sectoral and regional specificities.

Keywords: innovation cluster, system of organizational measures, public-private partnership.

Постановка проблеми. Відсутність нормативно закріплених правових механізмів організації, розвитку та державної підтримки кластерів є одним із факторів, які стримують можливості конкурентного зростання національної економіки в глобальному економічному просторі, тому проблему розроблення та впровадження структурованих, функціонально узгоджених механізмів організації та розвитку кластерного підприємництва сьогодні слід розглядати не лише як один із напрямів зростання конкурентоспроможності національної економіки на міжнародному рівні, а й як один із засобів забезпечення економічної безпеки держави у стратегічній перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ідеї кластеризації економіки присвячено увагу багатьох науковців, серед них: М. Портер, І.Г. Яненкова, В.Г. Федорова, Н.В. Бондарчук, Л.С. Ринейська, А.В. Ямчук та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Переважно сучасні науковці розглядають кластер як одну з моделей організації господарської діяльності, якій притаманні певні переваги та недоліки. Залишається недослідженим функціонування кластерів як засобу інноваційно орієнтованої реструктуризації національної економіки.

Здебільшого сучасні науковці розглядають кластер як одну з моделей організації господарської діяльності, якій притаманні певні ефекти, переваги та недоліки. Однак більшість з них не розглядає кластери як засіб для інноваційно орієнтованої функціональної реструктуризації національної економіки, що не дає змоги синхронізувати процеси

внутрішньої та зовнішньої правової та економічної взаємодії згідно зі світовими стандартами.

Мета статті полягає у виявленні можливих механізмів системного державного стимулювання організації та розвитку кластерної парадигми в Україні та побудові системи організаційних заходів щодо забезпечення розвитку інноваційних кластерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні в Україні наявна низка системних проблем, які гальмують розвиток малого та середнього підприємництва в Україні, що в подальшому відображається на їх здатності у стратегічній перспективі об'єднуватися в інші організаційно-правові форми, зокрема кластерні об'єднання підприємств. Значна частина підприємств малого та середнього бізнесу працює у сфері послуг, зокрема у торгівлі – 64,7% їх загальної кількості, у сфері промисловості – 13%, сільського господарства – 13,1%, будівництва – 9,2% [1; 4]. Наявність диспропорцій у структурі малого та середнього бізнесу, а також неефективність сформованих механізмів взаємодії між великим та малим бізнесом та в територіальному розміщенні господарюючих суб'єктів не сприяє створенню нової доданої вартості.

Дані табл. 1 засвідчують, що основна концентрація господарюючих суб'єктів на 1 тис. осіб переважає у місті Києві, Одеській області (наявність найбільшої в Україні митниці), Львівській області (зручне гео-економічне розташування).

Сьогодні за підтримки різноманітних світових іноземних організацій в Україні реалізується низка програм підтримки розвитку бізнесу (табл. 2), серед яких є доволі привабливі саме для стимулювання розвитку кластерних бізнес-ініціатив.

Таблиця 1
Характеристика кількості юридичних осіб та населення за регіонами України в 2016 р.

Область	Кількість населення у регіонах		Кількість юридичних осіб у регіонах		Відношення кількості юридичних осіб до 1 тис. жителів
	тис. осіб	%	од.	%	
Вінницька	1590,4	3,73	28665	2,42	18,02
Волинська	1041,0	2,44	19547	1,65	18,78
Дніпропетровська	3230,4	7,56	97722	8,25	30,25
Донецька	4244,0	9,97	85281	7,2	20,09
Житомирська	1240,5	2,91	28449	2,4	22,93
Закарпатська	1258,8	2,96	20976	1,77	16,66
Запорізька	1739,5	4,08	44983	3,8	25,86
Івано-Франківська	1379,9	3,24	25679	2,17	18,61
Київська	1734,5	4,07	6109	5,15	35,22
Кіровоградська	965,8	2,27	21666	1,83	22,43
Луганська	2195,3	5,16	40005	3,38	18,22
Львівська	2534,0	5,95	61506	5,19	24,27
Миколаївська	1150,1	2,7	42736	3,61	37,16
Одеська	2386,5	5,6	72419	6,11	30,35
Полтавська	1426,8	3,35	31227	2,64	21,89
Рівненська	1162,7	2,73	20538	1,73	17,66
Сумська	1104,5	2,59	2179	1,84	19,73
Тернопільська	1059,2	2,49	2007	1,69	18,95
Харківська	2701,2	6,34	70651	5,96	26,16
Херсонська	1055,6	2,48	26145	2,21	24,77
Хмельницька	1285,3	3,02	27807	2,35	21,63
Черкаська	1231,2	2,89	26232	2,21	21,31
Чернівецька	908,1	2,13	15143	1,28	16,68
Чернігівська	1033,4	2,43	20556	1,73	19,89
Місто Київ	2925,8	6,87	254188	21,5	86,88
Всього:	42584,5	100	1185071	100	27,83

Джерело: авторська розробка на основі [6, с. 24, 104]

В ЄС важливу роль відіграє Європейське виконавче агентство з МСП, діяльність якого спрямована на підтримку розвитку малого та середнього підприємництва. В Україні роботу порталу даного агентства було розпочато в листопаді 2017 р. Міністерством економічного розвитку і торгівлі шляхом запуску спільної з ЄС програми розвитку конкурентоспроможності підприємств малого і середнього бізнесу COSME (Competitiveness of Small and Medium Enterprises – європейська програма підтримки малого та середнього бізнесу). COSME являє собою набір тематичних програм та проектів на період з 2014 по 2020 р. із сукупним бюджетом фінансування 2,3 млрд. євро. Доступна для України на 2017 р. Робоча програма містить 22 підпрограми, що є класифікованими за трьома секціями, а саме: формування культури ведення бізнесу; поліпшення умов для конкурентоспроможності; полегшення виходу на зовнішні ринки. Кожен розділ Робочої програми характеризується наявністю детального опису відповідних підпрограм із наведенням характеристики пов'язаних

із ними завдань та цілей, які фінансуватимуться коштом COSME. Серед цих програм: «Еразмус» (підтримує проекти, партнерства, заходи і мобільність у сфері освіти, підготовки, молоді і спорту), «Європейська мережа підприємств EEN», «Інтернаціоналізація кластерів МСП», «Розвиток туризму», «Полегшення доступу до державних закупівель» та багато інших [2].

Незважаючи на підтримку різноманітних світових іноземних організацій щодо реалізації програм підтримки малого та середнього бізнесу, активність із боку українського бізнесу та окремих громадян є доволі низькою. Це зумовлено низьким ступенем державного стимулювання розвитку підприємницьких ініціатив. Так, на 2017–2018 рр. на підтримку та мікрокредитування малого бізнесу в рамках стратегії розвитку Львівської області до 2020 р. закладено лише 4 млн. грн. [3].

З урахуванням потенціалу Львівської області (розвиток сільського агротуризму, інформаційних технологій, альтернативної енергетики, туризму)

Таблиця 2

Програми підтримки бізнесу в Україні

Назви проектів (програми)	Суть проектів (програми)	Автори проектів (програм)	Бюджети
Проект «Швидке реагування на соціально-економічні проблеми» ВПО (2016)	Проектом передбачене надання бізнес-грантів для переселенців, які започатковують новий бізнес у Донецькій, Луганській, Київській, Дніпропетровській, Запорізькій, Полтавській та Одеській областях	ПРООН, за фінансування урядами Японії, Чехії, Великобританії та Польщі	1 млн. дол.
East Invest	Організація підтримки малого та середнього бізнесу в шести країнах Східного партнерства (Вірменії, Азербайджані, Білорусі, Грузії, Молдові, Україні), які володіють потенціалом розвитку взаємного співробітництва та інвестиційних відносин з Європейським Союзом	Європейський Союз	14 млн. євро
Можливості для малого і середнього бізнесу	Охоплює широкий спектр фінансових послуг та продуктів для малого та середнього бізнесу, що збільшують доступність довгострокового фінансування в секторі малого та середнього бізнесу; кредити, у тому числі в національній валюті, інвестиції в акціонерний капітал і гарантії	ЄБРР, Німецький державний банк (KfW), Європейський інвестиційний банк (EIB)	15,3 млн. євро
Програма транскордонного співробітництва Україна-Молдова-Румунія	Спрямована на поліпшення економічної, соціальної та екологічної ситуації в регіоні, у контексті безпечних кордонів, за рахунок збільшення контакту партнерів на обох сторонах кордону	Європейський Союз (європейський інструмент сусідства і партнерства, прикордонне співробітництво)	126,72 млн. євро
Програма транскордонного співробітництва Україна-Угорщина-Румунія-Словаччина	Має на меті активізувати і поглибити співпрацю екологічно, соціально та економічно стійким способом між Україною на прилеглих районах, які мають право Угорщина, Румунія і Словаччина	Європейський Союз (європейський інструмент сусідства і партнерства, прикордонне співробітництво)	68,638 млн. євро
Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна	Програма спрямована на поліпшення економічної, соціальної, та екологічної ситуації в країнах у рамках безпечних кордонів за рахунок контакту по обидві сторони кордону	Європейський Союз (прикордонне співробітництво, європейський інструмент сусідства і партнерства)	186 млн. євро
Підтримка малого бізнесу в країнах Східного партнерства	Робота з місцевими консультантами, ЄБРР надає бізнес-консультації в широкому діапазоні областей, маркетингу, стратегії, операцій, управління якістю в галузі енергоефективності та за її межами	ЄБРР, (фінансується ЄС)	-
Підтримка ЄС щодо відновлення економіки в Україні (EU Support to Ukraine to Relaunch the Economy – EU SURE)	Передбачає підтримку для поліпшення формування та реалізації політики, послуги допомоги бізнесу, доступ до фінансового і ділового середовища	Європейський Союз, ЄБРР, ЄІВ (Європейський інвестиційний банк)	95 млн. євро
HORIZON 2020 UKRAINE	Є важливою програмою наукових досліджень та інновацій, серед напрямів якої можна виділити дослідницьку діяльність, інноваційну діяльність підприємств, підприємництво	Європейський Союз	до 80 млрд. євро
COSME	Програма ЄС для підвищення конкурентоспроможності підприємств і підприємств малого та середнього бізнесу (МСБ)	Європейський Союз	2,3 млрд. євро

Джерело: складено на основі [7]

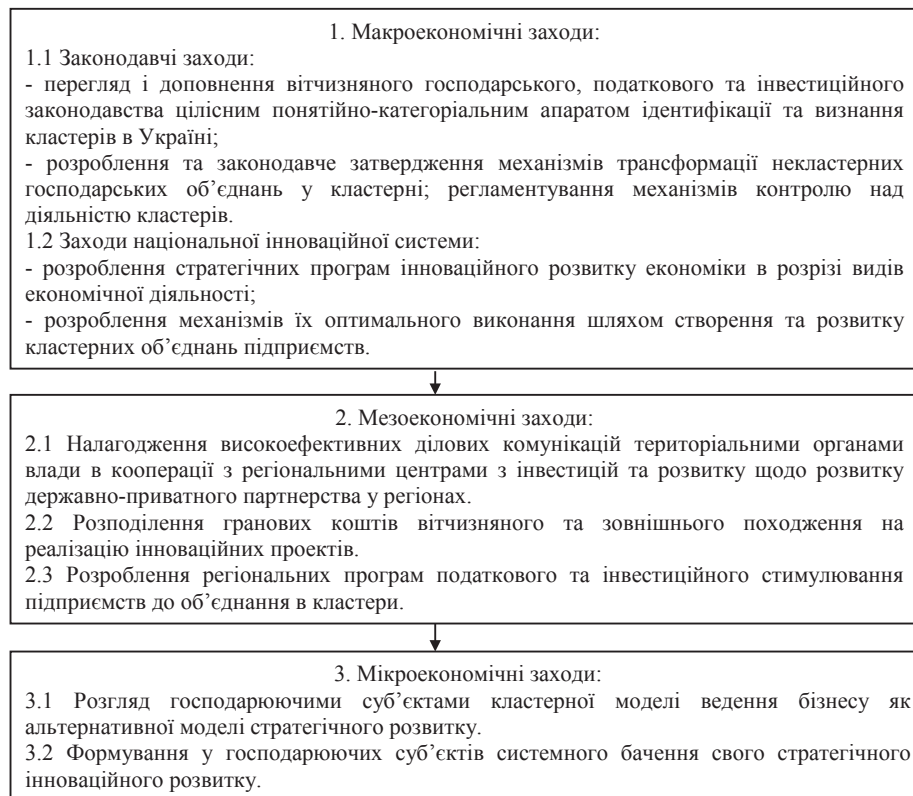

Рис. 1. Система заходів з організації розвитку інноваційних кластерів в Україні

Джерело: авторська розробка

дана сума є малою і не зможе повною мірою забезпечити потреби щодо реалізації пріоритетних проектів, тому питання державного стимулювання розвитку бізнес-структур є одним із ключових елементів стимулювання інноваційного розвитку економіки.

Вважаємо, що відсутність чіткого механізму стимулювання саме громадських ініціатив створення високопродуктивного інноваційного бізнесу в Україні не дає змоги з високою мірою ефективності реалізовувати дані проекти, що негативно відображається на можливостях інноваційного зростання національної економіки.

Важливим є оцінювання ефективності розвитку підприємств малого та середнього бізнесу для визначення потенційних можливостей їх трансформації у кластерні об'єднання підприємств, тому пропонуємо систему кількісних показників, порівняння яких у динаміці дасть змогу провести аналітичне оцінювання рівня якісного розвитку та функціонування бізнес-структур в Україні, а саме:

1. Показники рівня економічного розвитку:

1.1. Частка продукції підприємств у регіональному ВВП.

1.2. Величина інвестицій (внутрішніх і зовнішніх), залучених у розвиток за певний період.

1.3. Темп приросту ринкової вартості за певний період.

1.4. Обсяг експортованої продукції за певний період.

1.5. Темп приросту частки інноваційної продукції у загальному обсязі виробництва за певний період.

2. Показники рівня соціального розвитку:

2.1. Середня вартість реалізації одного соціального проекту конкретною бізнес-структурою за певний період.

2.2. Загальна кількість реалізованих соціальних проектів конкретною бізнес-структурою за певний період.

2.3. Частка соціальних інвестицій у загальній структурі інвестицій за певний період.

3. Показники ефективності здійснюваної природоохоронної діяльності:

3.1. Середня вартість реалізації одного природоохоронного проекту, пов'язаного з господарською діяльністю конкретної бізнес-структури за певний період.

3.2. Загальна кількість реалізованих природоохоронних проектів за певний період.

3.3. Частка екологічних інвестицій у загальній структурі інвестицій за певний період.

Модель системи заходів організації розвитку інноваційних кластерів в Україні представлено на рис. 1.

Висновки. З урахуванням сучасної специфіки правового та економічного середовища в Україні стає очевидним, що кластерні об'єднання підприємств зіштовхуються зі значною кількістю труднощів на шляху свого створення та розвитку на всіх рівнях функціонування. Для забезпечення високоефективного процесу розвитку кластерної парадигми в Україні необхідно законодавчо затвердити та реалізувати цілісну систему заходів, що дадуть змогу сформувати сприятливе економічне та правове поле для розвитку кластерів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Офіційний сайт міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=8dc8c0b0-4e27-409c-b90e-f076ab2a27d8&title=ProgramiPidtrimkiPidprintsiv>.
3. Сайт регіональної цільової програми в контексті становлення політики регіонального розвитку на прикладі Львівської області. URL: <http://dialog.lviv.ua/wp-content/uploads/2017/07/Regionalni-tsilovi-programi1.pdf>.
4. Офіційний сайт торгово-промислової палати України. URL: <http://invest.ucci.org.ua/ua/business/programs>.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80>.
6. Україна у цифрах 2016: статистичний збірник / За ред. І.Є. Вернера. К.: Державна служба статистики України, 2017. 240 с.
7. Програми підтримки бізнесу / Інвестиційні пропозиції. Офіційний сайт торгово-промислової палати України. URL: <http://invest.ucci.org.ua/ua/business/programs>.